Kur kas daugiau vilties duoda našlaitei religinis nusiteikimas eilėraštyje "Našlaitė":

Triskart sukukavo gegutė raiboji.
Ar taip jau mažai man vargų tevaitoji?
Per daugel geros tu širdies!...
Tada kaip kregždelė į dangų nuskrisiu,
O žemę lankydama žmones mokysiu
Priglausti našlaičius mažus.

Kartais pasirodo ir karžygiškos lietuvaitės tipas. Tokios buvo dvi jaunos žemaitės, savo drąsa išgelbėjusios pilį nuo kryžiuočių apgulimo. Jos pavaizduotos "Medvėgalio kalno" baladėj. Nors jų tikrieji vardai buvo pamiršti, bet jų žygis nuo pirmųjų ryžto žodžių "mudvi galiva" (išgelbėti) lieka amžiams nemarus.

Konkretesnių lietuvaitės vaizdų Maironis yra davęs savo epinėse poemose, ypač "Raseinių Magdėj" ir "Jaunojoj Lietuvoj". Pirmojoj sprendžiama svetimiesiems (lenkams) parsidavusios, jų papročiais persiėmusios lietuvaitės (bajoraitės) problema. Nuo jos blogo elgesio prasidėjęs Lietuvos nutautimas ir smukimas. Bajorai, prašvilpę tėvų palikimą, įvedę baudžiavą. Šviesusis Žemaičių vyskupas Giedraitis iš sakyklų Magdę išpeikęs ir į pranašų knygas įrašęs, kad po 300 metų Magdė prisikelsianti, pamesianti senus paklydimus ir savo kraštą labai mylėsianti." (P. Naujokaitis. Lietuvių literatūra. Tuebingen, 1948, p. 125).

Iš tiesų, pagal laiko chronologiją, tokios atgimusios lietuvaitės paveikslą Maironis mums parodė Jaunojoj Lietuvoj." Tai Jadvyga Goštautaitė, irgi bajorų kilmės, bet jau visiškai pasišventusi lietuvybės darbui ir žymiai prisidėjusi prie atgimstančios Lietuvos atsikūrimo.

PEARL SYDENSTRICKER BUCK

ANGELIKA SUNGAILIENĖ

Savo biografijoje Pearl Buck rašo, kad ji buvo auginama dviejuose pasauliuose: amerikiečių tėvų ir neaprėpiamai plačiame Kinijos pasaulyje. Net ir po trisdešimties metų pastovaus gyvenimo Jungtinėse Amerikos Valstybėse ji sako: "Sunku būtų pasakyti, kuris pasaulis man artimesnis; aš myliu Aziją nė kiek nemažiau, kaip Ameriką. Ir abiem kraštam esu vienodai lojali."

Iš tikrųjų, sunku būtų rasti kitą tokį pavyzdį, kuris ir savo asmenybe, ir kaip rašytoja būtų taip sekmingai suderinusi ir atvaizdavusi tokius skirtingus pasaulius ir kultūras, kaip Kinijos ir Amerikos; ne tik suderinusi, bet ir sujungusi.

Jos tėvas Absalom Sydenstricker buvo vokiečių kilmės, motina Caroline Stulting – olandų kilmės amerikiečiai. Vos gimusią Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1892 m., kelių mėnesių kūdikį, tėvai, kurie buvo presbiterijonų misijonieriai, išsivežė mažąją Pearl atgal į Kiniją. Čia ji augo, kalbėjo ir žaidė su kiniečių vaikais. Turėdama kinietę auklę, kinų kalbą išmoko drauge su anglų. Per dienas klausydavo nesibaigiančių senosios auklės pasakojimų apie velnius, fėjas, apie dvasias, kurios gyvena medžiuose ir akmenyse, apie aitvarus, kurie skrajoja su vėjais ir audromis; apie banditus ir plėšikus, apie keistus durklus, kurie reikalui esant taip sumažėja, kad gali būti paslėpti ausyje ar akies kampelyje. Ši kinietė amah buvo pirmoji literatūrinė įtaka mažajai mergaitei. Visa Kinija buvo ištisas pasakų kraštas, apie kurį pripasakodavo jai tėvas, nuolat keliavęs misijų reikalais. Visi tie įspūdžiai giliai įsibrėžė mažosios amerikietės sąmonėje. Motina, kuri buvo talentinga moteris, skatino mergytę rašyti ir taisė jos pirmuosius darbus.

Šalia formalių studijų angliškoje misijų mokykloje, Pearl turėjo kinietį mokytoją, kuris ją mokė skaityti ir rašyti kinietiškai, supažindino su Kinijos istorija ir konfucionizmo pagrindais. Jau dabar ji pradeda siuntinėti savo kūrinėlius į žurnalus ir laikraščius išeinančius Shanghajuje.

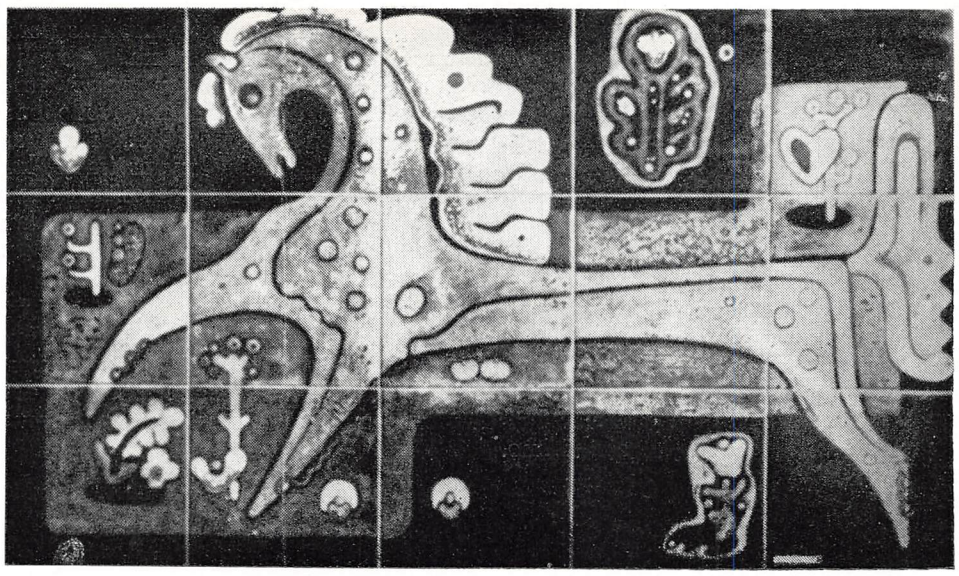

A. KOŠUBIENĖ

ŽIRGELIS

(keramika)

Išėjusią pradinius mokslus, tėvai išsiunčia į J. A. V. į Randolph — Macon Womans College, Virginija, kur ji studijuodama anglų literatūrą rašo straipsnius ir trumpas noveles, kartas nuo karto laimėdama premijas. Baigusią gabią studentę kolegijos vadovybė kviečia likti ten lektoriauti, tačiau motinos liga ją verčia grįžti į Kiniją.

1917 metai. Kinijoje ji išteka už John Buck, taip pat amerikiečio misijonieriaus, agrikultūros specialisto. Misijonierių tėvų duktė, dabar tapusi misijonieriaus žmona, pati pasineria į tą darbą visa savo jauna energija. Drauge su vyru keliaudama po tolimus šiaurinių provincijų užkampius, laisvai kalbėdama kinietiškai, susipažįsta su kaimiečiais, jų gyvenimo sąlygomis, papročiais; mato jų nesibaigiančią kovą dėl kasdieninės egzistencijos su gamtos jėgomis: sausra, potvyniais. Nuoširdžiai pamilsta kantrų ir atsparų žemdirbį ir šita meilė vėliau ryškiai atsispindi jos raštuose.

Išgyvenusi penkerius metus šiaurinėje Kinijoje, kurie jos pačios žodžiais tariant, "buvo patys sunkiausi, bet drauge ir patys turtingiausi išgyvenimais ir patyrimu", pradeda profesoriauti Nankingo universitete, kur skaito anglų literatūrą. Bet jos interesai šakojasi daug plačiau, negu dėstomasis dalykas. *Nepaprastas darbštumas ir aktyvus dalyvavimas visame, kas tik aplinkui vyksta, išlieka ryškiausias jos charakterio bruožas visam laikui.* Tačiau kaip tik šiuo laiku, kada ateitis žada našų ir turiningą gyvenimą, šeimos gyvenime pradeda kilti tamsus skausmo debesys — baisus nujautimas, kad pirmagimė dukrelė protiniai nesivysto. Nuveža kūdikį į J. A. V. pas specialistus, kurie galutinai patvirtina, kad vaikas nenormalus ir turi būti patalpintas institucijoje. Jai nieko kito nelieka, kaip paklausyti gydytojų nuomonės ir palikti ligonę New Yersey specialiuose namuose. Šią tragišką gyvenimo dalį ji vėliau aprašo knygoje "Vaikas, kuris neaugo" — "The Child Who Never Grew". Dabar ji turi sukaupti visą valią, kad pakeltų skausmą, nepasiduotų destruktyviam pesimizmui ir desperacijai. Apie tai ji rašo: "pakelti skausmą yra tik pradžia; turi būti visiškas susitaikymas ir sąmoningas žinojimas, kad pilnai priimtas skausmas, jeigu ir neatneša džiaugsmo, tai atneša ramybę ir pasitenkinimą".

1927 metais Kinijoje suliepsnoja revoliucija. Daugelyje vietų baltųjų namai išplėšiami ir sudeginami. Nankingo universiteto prorektorius nužudomas. Ji pati su visa šeima slapstosi pas kiniečius draugus, kol britų karo laivas evakuoja baltuosius į pietinę — saugesnę Kinijos dalį.

1930 metais pasirodžiusi jos knyga "Rytų vėjas— Vakarų vėjas" ypatingo susidomėjimo nesukelia. Bet "Geroji Žemė" išėjusi 1931 metais pasirodė esąs tikras literatūrinis fenomenas. Vienos kiniečių žemdirbio šeimos epas pasidaro populiariausia knyga Amerikos beletristikos istorijoje. Šis romanas buvo išverstas į daugiau nei trisdešimt kalbų. Vien kinų kalboje pasirodė septyni skirtingi vertimai. (Visos jos knygos rašytos anglų kalba, nors, jos pačios žodžiais tariant", aš dar ir dabar turiu vargo su prielinksniais".) Knyga tuoj laimėjo Pulitzer Prize ir dar keletą medalių Amerikoje ir buvo paversta į neužmirštamą filmą su Luise Reiner ir Paul Muni.

Gyvendama Kinijoje Pearl Buck pajuto šiltą pagarbą ir meilę eiliniam žemdirbiui. Žemdirbiai sudarė keturis penktadalius visų gyventojų, o buvo piktnaudojami, skriaudžiami ir valdžios, ir turtingų žemės valdytojų, ir banditų. (Banditizmas Kinijoje buvo profesija). Kiekvienam, kuris skaitė "Gerąją Žemę" yra aišku, kodėl ta knyga turi amžiną vertę ir iškyla virš vietos ir laiko. Įvykiai ir charakteriai yra universalūs ir toki tikri, kad į kurį kraštą beperkeltum, jie visur bus "namie". Meilė žemei, kova su gamtos gaivalais už ryžių saują, džiaugsmas pirmajam sūnui gimus, tėvo didžiavimasis išmokslintais sūnumis, vaikų nedėkingumas tėvams, brolių nesantaika ir pavydas, mirties tragedija šeimoje, noras praturtėti, tyli moters kančia ir ištvermė — tai elementai, įvykiai ir jausmai iš kurių susideda kiekvieno žmogaus ir šeimos gyvenimas. Čia jis parodomas toks, koks jis iš tikrųjų yra — be pagražinimų, be perdėjimo, be jokio filosofavimo. Charakteriai įtikinantys ir gyvenimiški: su plačiausia jausmų skale, su gerosiomis savybėmis ir taip pat su visom silpnybėm. Jie šimtmečių suformuoti ir išaugę iš žemės. Vaizdai ir papročiai kaip Nauji Metai, vestuvių ceremonijos, laidotuvių ritualai, žemės kultivavimas, maisto paruošimas yra autentiški iki smulkiausios detalės.

Romano stilius yra vienas iš impresyviausių jo charakteristikų: kiniečių senoviškų legendų ir pada-